

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**УНІВЕРСИТЕТСЬКИЙ КОЛЕДЖ
КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА**

**Циклова комісія з видавничої справи, культури та української
філології**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи
О.Б.Жильцов

«10» Вересня 2014 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІСТОРІЯ КНИГИ**

**галузі знань 0201 Культура
спеціальності 5.02010201 Бібліотечна справа**

**Київ
2014 рік**

Робоча програма «Історія книги» для студентів галузі знань 0201 Культура, спеціальності 5.02010201 Бібліотечна справа

„29” серпня 2014 року - 17 с.

Розробники: Груздьева Олена Вікторівна, викладач циклової комісії з видавничої справи, культури та української філології Університетського коледжу Київського університету імені Бориса Грінченка, викладач вищої категорії

Робоча програма затверджена на засіданні циклової комісії з видавничої справи, культури та української філології

Протокол від „29” серпня 2014 р. № 1

Голова циклової комісії Л.О.Соловець

Розподіл годин звірено з робочим навчальним планом, структура типова

Заступник директора з навчальної роботи (С.І. Дем'яненко)

Заступник директора з навчально-методичної роботи (З.Л. Гейхман)

Схвалено Методичною радою Університетського коледжу Київського університету імені Бориса Грінченка

Протокол від „5” вересня 2014 року № 1

„5” вересня 2014 року Голова

М.В. Братко

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів 1,5	Галузь знань 0201 Культура	Нормативна
	Спеціальність 5.02010201 Бібліотечна справа	
Змістових модулів – 2		Рік підготовки 2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання – 1		Семестр 4-й
Загальна кількість годин - 54		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2	Освітньо-кваліфікаційний рівень: «молодший спеціаліст»	Лекції
		12 год.
		Практичні
		-
		Семінарські
		10 год.
		Модульний контроль
		2 год.
		Індивідуальні заняття
		6 год.
		Самостійна робота
24 год.		
Вид контролю: залік		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: розглянути історію рукописної та друкованої книг, їх походження і розвиток, поширення та використання, тематику і типи книг. Сформувати у студентів сучасне наукове розуміння про книгу як матеріальну конструкцію і носій певної суми знань та ідей.

Завдання:

- простежити суспільно-політичні передумови та історичні витоки попередників сучасних видань в світі та Україні;
- ознайомити студентів з ранніми осередками рукописної книги на Близькому Сході, в Азії та Європі;
- дослідити розвиток української рукописної книги дохристиянської доби, в давньоукраїнській державі після прийняття християнства;
- висвітлити основні етапи становлення та розвитку друкарства в світі та Україні;
- увиразнити роль друкарства як чинника кардинальних змін в організації редакційно-видавничої справи;
- надати студентові можливість опрацювати та освоїти необхідний масив джерельних та документальних текстів, у якому історія книги розглядалася б з врахуванням нового, переважно архівного, маловідомого, матеріалу.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- основні історичні етапи та провідні осередки розвитку рукописного книготворення в світі та Україні;
- основні історичні етапи та провідні осередки розвитку друкарства в світі та Україні;
- визначні пам'ятки світової і української видавничої справи – рукописні та друковані книги, що найбільше вплинули на суспільну свідомість та цивілізаційний поступ людства;
- основні віхи та особливості діяльності визначних редакторів, друкарів, видавців;

- проблемно-тематичний репертуар книговидання, що найбільше був витребуваним серед читачів у різні історичні епохи;
- особливості матеріальної конструкції та змістової частини видань у ретроспективі;
- фундаментальні дослідження з історії книги зарубіжних та українських дослідників.

набути компетенцій:

- оперувати поняттями та термінами з історії книги у майбутній професійній діяльності;
- застосовувати здобуті знання практично під час проведення тематичних виставок, бібліотечних уроків, музейних занять;
- самостійно опрацьовувати архівний матеріал з запропонованої теми;
- узагальнювати й оприлюднювати в своїй професійній діяльності найцікавіші пізнавальні й повчальні факти з історії книги;
- самостійно й результативно проводити бібліографічний пошук необхідних видань в бібліотечній та електронній базах даних.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Історичні витoki видавничої справи у світі. Українська рукописна книга.

Тема 1. Вступ. Книга в історії людського суспільства. Попередники сучасних видань.

Тема 2. Ранні осередки рукописної книги на Близькому Сході, в Азії та Європі.

Тема 3. Роль рукописного книготворення в суспільному поступі.

Тема 4. Українська рукописна книга дохристиянської доби.

Тема 5. Книгописання в Давньоукраїнській державі після прийняття християнства. Провідні осередки рукописної справи. Творці й переписувачі книг як перші автори, перекладачі, редактори і видавці.

Тема 6. Видавничі шедеври XI – XVI століть.

Змістовий модуль 2. Зародження та етапи поширення друкарства в світі. Історія розвитку друкованої книги від найдавніших часів до сьогодення.

Тема 1. Друкарство як чинник кардинальних змін в історії книги. Зародження та етапи поширення друкарства в світі.

Тема 2. Концепції витоків вітчизняного друкарства.

Тема 3. Раннє українське друкарство: формування мережі друкарень на галицько-волинських землях, видавнича діяльність Києво-Печерської лаври, Чернігівсько-Сіверський друкарський осередок.

Тема 4. Українські друкарі та їх роль у створенні вітчизняної книги (XV- XVII ст.)

Тема 5. Книга в умовах цензурних обмежень і заборон.

Тема 6. Історія розвитку української книги від часів визвольних змагань українського народу (1917-1920pp) до сьогодення. Історія української книги в діаспорі.

Тема 7. Книга в добу визвольних змагань українського народу (1917-1920pp).

Тема 8. Книга в період радянської влади (1919-1990pp).

Тема 9. Сучасна українська книга. Видавнича справа незалежної України.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	денна форма						
	усього	у тому числі					
		лекції	практ.	сем.	пк	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовий модуль 1. Історичні витoki видавничої справи у світі. Українська рукописна книга							
Тема 1. Вступ. Книга в історії людського суспільства. Попередники сучасних видань.	2	2					
Тема 2. Ранні осередки рукописної книги на Близькому Сході, в Азії та Європі.	6					2	4
Тема 3. Роль рукописного книготворення в суспільному поступі.	4						4
Тема 4. Українська рукописна книга дохристиянської доби.	6	2					4
Тема 5. Книгописання в Давньоукраїнській державі після прийняття християнства. Провідні осередки рукописної справи. Творці й переписувачі книг як перші автори, перекладачі, редактори і видавці.	4	2		2			
Тема 6. Видавничі шедеври XI – XVI століть.	2			2			
Модульна контрольна робота 1	1				1		
Разом за змістовим модулем 1	25	6		4	1	2	12
Змістовий модуль 2. Зародження та етапи поширення друкарства в світі. Історія розвитку друкованої книги від найдавніших часів до сьогодення							
Тема 1. Друкарство як чинник кардинальних змін в історії книги. Зародження та етапи поширення друкарства в світі.	2	2					
Тема 2. Концепції витоків вітчизняного друкарства.	2					2	
Тема 3. Раннє українське друкарство: формування мережі друкарень на галицько-волинських землях, видавнича діяльність Києво-Печерської лаври, Чернігівсько-Сіверський друкарський осередок.	6	2					4
Тема 4. Українські друкарі та їх роль у створенні вітчизняної книги	4						4

(XV- XVII ст.)							
Тема 5. Книга в умовах цензурних обмежень і заборон.	2			2			
Тема 6. Історія розвитку української книги від часів визвольних змагань українського народу (1917-1920рр) до сьогодення. Історія української книги в діаспорі.	6	2					4
Тема 7. Книга в добу визвольних змагань українського народу (1917-1920рр).	2					2	
Тема 8. Книга в період радянської влади (1919-1990рр).	2			2			
Тема 9. Сучасна українська книга. Видавнича справа незалежної України.	2			2			
Модульна контрольна робота 2	1				1		
Разом за змістовим модулем 2	29	6		6	1	4	12
Разом за семестр	54	12		10	2	6	24

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Творці й переписувачі книг як перші автори, перекладачі, редактори і видавці.	2
2.	Видавничі шедеври XI – XVI століть.	2
3.	Книга в умовах цензурних обмежень і заборон.	2
4.	Книга в період радянської влади (1919-1990рр).	2
5.	Сучасна українська книга. Видавнича справа незалежної України.	2
Разом:		10

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Бали
1.	Ранні осередки рукописної книги на Близькому Сході, в Азії та Європі.	4	5
2.	Роль рукописного книготворення в суспільному поступі.	4	5
3.	Українська рукописна книга дохристиянської доби.	4	5
4.	Видавнича діяльність Києво-Печерської лаври.	4	5
5.	Українські друкарі та їх роль у створенні вітчизняної книги (XV- XVII ст.).	4	5
6.	Історія української книги в діаспорі.	4	5
Разом:		24	30

7. Індивідуальні завдання

Індивідуальна навчально-дослідна робота є видом позааудиторної індивідуальної діяльності студента, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу «Історія книги» – це вид науково-дослідної роботи студента, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних і семінарських занять.

Орієнтовна структура ІНДЗ – науково-психологічного дослідження у вигляді реферату: вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел. Критерії оцінювання та шкалу оцінювання подано відповідно у табл. 7.1 і 7.2.

Таблиця 7.1

Критерії оцінювання ІНДЗ (науково-психологічного дослідження у вигляді реферату)

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження.	3
2.	Складання плану реферату.	3
3.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень в логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання.	15
4.	Дотримання правил реферуванням наукових публікацій.	3
5.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції,	3

	пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження.	
6.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел).	3
Разом		30

**Критерії оцінювання ІНДЗ
(науково-психологічного дослідження у вигляді презентації
PowerPoint)**

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження.	5
2.	Наявність плану викладення матеріалу.	3
3.	Виклад фактів, ідей, результатів досліджень в логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання.	10
4.	Охайність, продуманість, логічність і послідовність побудови презентації, наявність ілюстративного матеріалу.	5
5.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження.	4
6.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний слайд, план, вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел).	3
Разом		30 балів

Таблиця 7.2

Шкала оцінювання ІНДЗ

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою
Високий	24 - 30	Відмінно
Достатній	23 - 15	Добре
Середній	7 - 14	Задовільно
Низький	0 - 6	Незадовільно

Орієнтовна тематика ІНДЗ

1. Історичні передумови виникнення рукописної книги.
2. Форми ранньої рукописної книги та матеріал для її творення.
3. Роль рукописного книготворення в суспільному поступі.
4. Ранні осередки рукописної книги на Близькому Сході, в Азії та Європі.
5. Книжкова справа в Україні перед прийняттям християнства.
6. Українська рукописна книга дохристиянської доби: періодизація, джерела, твори.
7. Давньоукраїнський книжковий скриптоній при дворі Ярослава Мудрого.
8. Творці й переписувачі книг як перші автори, перекладачі, редактори і видавці.
9. Пересопницька Євангелія – видатна пам'ятка українського рукописного мистецтва.
10. Концепційні витоки вітчизняного друкарства. Концепція Івана Огієнка.
11. Історичні передумови виникнення й етапи розвитку друкарської справи в Європі.
12. Видавнича діяльність Києво-Печерської лаври.
13. Формування мережі друкарень на галицько-волинських землях.
14. Чернігівсько-сіверський друкарський осередок. Друкарня Лазаря Барановича.
15. Запровадження друкарства як переломна доба в історії книги.
16. Наукова концепція виникнення українського друкованого слова в контексті поширення друкарства у слов'янських народів.
17. Перший український друкар Степан Дропан: гіпотези, документальні свідчення, опоненти.
18. До проблеми датування початків діяльності Києво-Печерської друкарні.
19. Роль Михайла Максимовича в розвитку наукової книги. Правопис Максимовича.

20. Доля друкарського винаходу і винахідників. Йоган Гутенберг. Життя. Творчість.
21. Видавничі шедеври XI – XVI століть. Пересопницьке Євангеліє: історія створення та побутування.
22. Тематичний репертуар киево-печерського друкарства та його місце в історії вітчизняної видавничої справи.
23. Становлення та розвиток наукового книговидання (на прикладі вашого університету чи інституту).
24. Цензура українського друкованого слова як чинник заборони українства.
25. Книги Святого Письма як предмет книговидавничого налізу.
26. Видавнича політика українських урядів доби УНР.
27. Політика радянської влади щодо українізації та її вплив на розвиток української книги.
28. Роль діаспори в ствердженні української книги за кордонами України.
29. Місійна роль українського друкованого слова за океаном. Друковане слово другої і третьої хвиль еміграції.
30. Українська книга в незалежній Україні (1990-2014рр.). Сучасний стан українського книговидання.

8. Методи контролю

Методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда.

Методи письмового контролю: письмове тестування, ведення таблиці, модульна контрольна робота.

Методи самоконтролю: самооцінка, самоаналіз.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Вид роботи	Максимальна кількість балів за один вид роботи	Обов'язкова кількість виконаних завдань за курс	Максимальна кількість балів за всі види роботи
1. Відвідування лекцій	1	6	6
2. Відвідування семінарів	1	5	5
3. Відвідування практичних занять	1	-	-
4. Виконання завдання для самостійної роботи	5	6	30
5. Робота на семінарському (доповідь, виступ, повідомлення, участь в дискусії) занятті	10	5	50
6. Робота на практичному занятті	10	-	-
7. Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ)	30	1	30
8. Виконання модульної контрольної роботи	25	2	50
Всього			171
Залік			
Коефіцієнт	1,71		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
69-74	D	задовільно	
60-68	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Методичне забезпечення

- ✓ робоча навчальна програма;
- ✓ навчальні посібники;
- ✓ опорні конспекти лекцій;
- ✓ тестові завдання (електронний носій, роздруківки);
- ✓ схематична наочність.

11. Рекомендована література

Базова:

1. Тимошик М. Історія видавничої справи: Підручник /Микола Тимошик. – К.: Наша культура і наука, 2003. – 496 с. (2-ге вид. – 2007).
2. Тимошик М. Її величність – книга / Передмова В. Скопенка. – К.: Наша культура і наука, 1999. - 308 с.
3. Огієнко І. (Митрополит Іларіон). Історія українського друкарства / Упорядк., передмова і примітки М. Тимошика. - К.: Наша культуора і наука, 2007. - 536 с.
- 4.Єсипова В.А. История книги :Учебник по курсу «Книжного дела»/ Валерия Єсипова. - Томск: Изд-во Том. ун-та, 2011. – 628с.
- 5.Ковальчук Г.І. Рукописні книги та стародруки:Навчальний посібник/Галина Ковальчук. – К.:Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського,2011. – 100с.

Додаткова:

1. Баренбаум И. История книги / Иосиф Баренбаум . – М.: Книга, 1984. – 246 с.
2. Биковський Л. У службі українській книжці / Упорядники Л. Винар, Я. Ісаєвич. – Львів-Нью-Йорк, 1997. – 326 с.
3. Владимиров В. Всеобщая история книги / Лев Владимиров. – М.: Книга, 1988. – 388 с.
4. Животко А. Історія української преси / Упорядк., передм. і примітки М. Тимошика. – К.: Наша культура і наука. 2000. - 368 с.

5. Запаско Я. Пам'ятки книжкового мистецтва: Українська рукописна книга / Яким Запаско. - Львів.: Світ, 1995. - 490 с.
6. Запаско Я. Ошатність української рукописної книги / Яким Запаско. - Львів: Фенікс, 1998. - 136 с.
7. Запаско Я., Мацюк О., Стасенко В. Початки українського друкарства / Яким Запаско, Орест Мацюк, Володимир Стасенко. - Львів: Центр Європи, 2000. - 222 с.
8. Ісаєвич Я. Українське книговидання: витоки, розвиток, проблеми / Ярослав Ісаєвич. – Львів: І-т українознавства, 2002. – 520 с.
9. Огієнко І. (Митрополит Іларіон). Свята Почаївська лавра / Упорядк, передмова і примітки М. Тимошика. – К.: Наша культура і наука, 2008. – С. 344-378. (Розд. «Почаївська друкарня»).
10. Тимошик М. Першодруки (інкунабули) // Українська мова. Енциклопедія. - Вид. 2-ге. – К.: УРЕ, 2004. – С. 473. (1)
11. Тимошик М. Стародавня рукописна книга в світі: попередники, ранні осередки, роль у суспільному поступі // Вісник Книжкової палати. – 2002. – №4. - С. 22-27.
12. Тимошик М. Концепція виникнення і розвитку українського друкованого слова // Друкарство. - 1994. - №1. - С. 6-7.

Інтернет – ресурс:

1. Національна бібліотека України імені В.В. Вернадського
<http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Схомлинського
www.dnpb.gov.ua/
3. Бібліотека українських підручників
<http://pidruchniki.ws/>
4. Библиотека Гумер
<http://www.gumer.info/>

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Розділи (обсяг в годинах)	Вид контролю	Бали
Змістовий модуль I. Історичні витoki видавничої справи у світі. Українська рукописна книга		
Тема 1. Ранні осередки рукописної книги на Близькому Сході, в Азії та Європі (4год.)	Індивідуальне заняття	5
Тема 2. Роль рукописного книготворення в суспільному поступі (4год.)	Обговорення на семінарському занятті	5
Тема 3. Українська рукописна книга дохристиянської доби (4год.)	Перевірка конспектів	5
Змістовий модуль II. Зародження та етапи поширення друкарства в світі. Історія розвитку друкованої книги від найдавніших часів до сьогодення		
Тема 4. Видавнича діяльність Києво-Печерської лаври (4год.)	Обговорення на семінарському занятті	5
Тема 5. Українські друкарі та їх роль у створенні вітчизняної книги (XV- XVII ст.) (4год.)	Перевірка конспектів	5
Тема 6. Історія української книги в діаспорі(4год.)	Обговорення на семінарському занятті	5
Разом: 24 год.		30 балів

Навчально-методична карта дисципліни «Історія книги»
Разом: 54 год, лекції –12год, семінарські заняття – 10 год., індивідуальна робота – 6 год.,
модульний контроль – 2 год., самостійна робота – 24 год.

Тиждень											
Модулі	Змістовий модуль 1.					Змістовий модуль 2.					
Назва модуля	Історичні витоки видавничої справи у світі. Українська рукописна книга					Зародження та етапи поширення друкарства в світі. Історія розвитку друкованої книги від найдавніших часів до сьогодення					
Лекції	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Дати											
Теми лекцій	Вступ. Книга в історії людського суспільства. Попередники сучасних видань.	Українська рукописна книга дохристиянської доби.	Книгописання в Давньоукраїнській державі після прийняття християнства.			Друкарство як чинник кардинальних змін в історії книги. Зародження та етапи поширення друкарства в світі.	Раннє українське друкарство: формування мережі друкарень на галицько-волинських землях, видавничча		Історія розвитку української книги від часів визвольних змагань українського народу (1917-1920рр) до сьогодення.		
Теми семінарських занять				Творці й переписувачі книг як перші автори, перекладачі, редактори і видавці.	Видавничі шедеври XI – XVI століть.			Книга в умовах цензурних обмежень і заборон.		Книга в період радянської влади (1919-1990рр).	Сучасна українська книга. Видавничча справа незалежної України.
Самостійна робота	Табл. 6					Табл.6					
Контроль	Модульна контрольна робота 1.						Модульна контрольна робота 2.				
ІНД Підсумковий контроль	Протягом курсу одне ІНДЗ Залік										

